

Inleiding

Kiezen tussen vrijheid en angst

Ontsnappen. Het moment was aangebroken. Ik had er maandenlang naar uitgekeken. Het was nu of nooit. Ik moest mijn angst de baas blijven en snel zijn. Ik kon het me niet veroorloven fouten te maken. Er stonden negen levens op het spel: die van mijn acht kinderen, en dat van mijzelf.

Maandag 21 april 2003. Die dag kwam ik er om tien uur 's avonds achter dat mijn man enkele uren tevoren op zakenreis was gegaan. Alle acht mijn kinderen waren thuis, met inbegrip van de oudste, Arthur, die toen vijftien was en door zijn werk als bouwvakker veel op reis was. Voor een succesvolle ontsnapping waren er twee voorwaarden waaraan voldaan moest worden: mijn man moest weg zijn, en al mijn kinderen moesten thuis zijn. Ik had slechts een paar uur om mijn plan ten uitvoer te brengen.

Het ging om de keuze tussen vrijheid en angst. Ik was vijfendertig en snakte ernaar een leven van polygamie, de enige wereld die ik kende, te ontvluchten. Ik stamde uit een geslacht van zes generaties polygame huwelijken en was lid van een sekte die bekendstaat als de *Fundamentalist Church of the Latter-Day Saints* (FLDS), met de Nederlandse benaming de Fundamentalistische Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen. We woonden met onze tienduizend leden in een kleine gemeenschap langs de grens tussen Utah en Arizona.

Op mijn achttiende werd ik gedwongen te trouwen met Merril Jessop, een man van vijfenvijftig die ik amper kende. Ik werd zijn vierde vrouw en kreeg binnen de tijd van vijftien jaar acht kinderen. De oudste is Arthur, de jongste is Bryson, die op dat moment achttien maanden oud was en nog de borst kreeg. Tot de zes kinderen

daartussen behoorde ook Harrison van bijna vier, die zwaar gehandicapt was als gevolg van een bijzonder agressieve vorm van kanker die bekendstaat als neuroblastoom.

Het eerste wat ik deed toen ik besepte dat ik zou kunnen ontsnappen, was zo snel mogelijk naar het huis van mijn zus Linda gaan om te telefoneren. Vanuit mijn eigen huis bellen was ondenkbaar omdat alle telefoons afgeluisterd werden. De zes andere vrouwen van mijn man waren achterdochtig. Ik stond bekend als iemand die nogal onafhankelijk was en tot zelfstandig nadenken neigde, dus hielden de andere vrouwen me in de gaten. Als iemand ook maar iets vermoedde, zou een van de andere vrouwen onmiddellijk de telefoon pakken om Merrill te waarschuwen.

Mijn zus was ook lid van de FLDS, maar zij en haar man hadden een enkelvoudig huwelijk. Op grond van de vele gesprekken die we in het verleden hadden gevoerd, wist ze dat ik wanhopig was en weg wilde. Linda en ik waren het erover eens dat de sekte onder de huidige profeet, Warren Jeffs, te extreem en beangstigend begon te worden. Ons standaardgrapje over de telefoon was: 'Zolang je maar niet van de bowl drinkt.'

Sinds Jeffs na de dood van zijn vader, Rulon Jeffs, de leiding van de sekte had overgenomen, predikte hij dat hij de huidige incarnatie van Jezus Christus was, en dat zijn overleden vader God was geweest. Verder sprak hij de laatste tijd ook steeds vaker in apocalyptische termen over de noodzaak zijn volgelingen over te brengen naar wat hij 'het Centrum' noemde. We waren bang dat hij daarmee doelde op een ommuurd terrein waaruit ontsnappen onmogelijk was. Jeffs vond dat we niet het recht hadden om zelf te mogen kiezen. Mijn man was een vooraanstaand lid van de FLDS, en hij en Jeffs onderhielden een nauwe band. Het zat er dik in dat mijn man met zijn zeven vrouwen en vierenvijftig kinderen als een van de eersten naar het Centrum zou worden overgebracht. Het zou daar voor mij en mijn kinderen een strafkamp zijn, een plek waar we de plicht hadden om anderen die zich niet stipt aan de wet hielden en het woord van God niet gehoorzaam waren, te verklikken.

Tijdens mijn jeugd was het leven binnen de FLDS lang niet zo extreem geweest als onder Warren Jeffs. De kinderen gingen gewoon naar de openbare school. Maar met de machtsovername van Jeffs

was dat afgelopen. Hij was van mening dat de leraren van de openbare school ‘besmet’ waren, omdat ze door niet-mormonen waren opgevoed. Jeffs beval dat alle kinderen van de FLDS door de kerk geleide scholen, de zogenaamde ‘particuliere priesterschapscholen’, moesten bezoeken.

Jeffs predikte dat onze kinderen het ‘uitverkoren zaad Gods’ waren en dat het voor ons, volgelingen van God, een plicht was hen voor alles wat onzuiver was te behoeden. Op de door de FLDS geleide scholen werden de kinderen gehersenspoeld. Ze leerden er dat dinosaurussen nooit hadden bestaan en dat de mens nog nooit een voet op de maan had gezet. Ik realiseerde me hoe snel ze daar achterpraakten.

Ik was zelf lerares en ik hield van literatuur. Ik bezat een verzameling van ruim driehonderd kinderboeken. Kort nadat Jeffs de leiding van de kerk had overgenomen, beval hij dat al het wereldse materiaal – met inbegrip van boeken – uit de gemeenschap verwijderd moest worden. Mijn man stond erop dat we dat bevel opvolgden. Ons huis werd gezuiverd – alle literatuur, met inbegrip van mijn kinderboeken, werd in beslag genomen en vernietigd.

Allemaal waren we ervan op de hoogte dat Jeffs steeds jongere meisjes uithuwelijkte en dat hij zelf ook meer vrouwen nam (bij de laatste telling had hij er zeventig). Na een van de keren dat ik met Harrison naar het ziekenhuis was geweest, kon ik bij thuiskomst mijn twaalfjarige dochter Betty nergens vinden. Ik vroeg waar ze was, maar niemand wilde me antwoord geven. Ik raakte over mijn toeren en kreeg ten slotte te horen dat ze ‘gehoor gaf aan de wens van haar vader’. Bij doorvragen bleek daarmee bedoeld te worden dat zij en nog een aantal jonge meisjes waren uitgenodigd voor een logeerpartijtje bij de profeet.

Bij mijn zus thuis belde ik om te beginnen de politie. Bij de politie van Arizona werd op dat late uur al niet meer opgenomen – ik kon een boodschap inspreken. Maar de politie van Utah antwoordde wel. Ik vroeg of ze bereid waren een vrouw en haar kinderen behulpzaam te zijn bij hun vertrek uit de FLDS-gemeenschap. Ze zeiden dat de politie geen zeggenschap had omdat we ons officieel in Arizona bevonden.

Het liep al tegen middernacht. Ik belde een steungroep voor vrou-

wen die polygame huwelijken wilden ontvluchten, maar die hadden niemand die op dat tijdstip actieve hulp kon bieden.

De tijd begon te dringen, en mijn zus en ik besloten mijn broer in Salt Lake City te bellen. Arthur had de sekte vier jaar eerder verlaten om te kunnen trouwen met de vrouw van wie hij hield, en die tegelijkertijd zijn stiefzusje was. Toen de derde vrouw van onze vader bij ons kwam wonen, bracht ze haar acht kinderen mee. Arthur werd verliefd op Thelma, een van haar dochters. Hoewel ze geen bloedverwanten waren, kregen ze geen toestemming om te trouwen. Toen de toenmalige profeet, Warren Jeffs' vader, besloot dat Thelma moest trouwen met iemand die ze niet wilde, besloten zij en Arthur de FLDS te ontvluchten. Ze trouwden en vestigden zich in Salt Lake City.

Arthur was thuis toen ik belde. 'Arthur, ik kan vanavond vluchten. Wil je me helpen?'

'Carolyn,' zei hij, 'ik wil alles doen wat ik kan om je te helpen, maar zelfs als ik nu meteen in de auto zou springen, kan ik nooit voor morgenochtend vijf uur bij je zijn.'

'En wil je dat doen?' Ik probeerde niet zo wanhopig te klinken als ik me voelde. Van waar hij woonde was het vierhonderdachtig kilometer rijden naar Colorado City, en hij zou de hele nacht achter het stuur moeten zitten.

'Je kunt op me rekenen,' zei hij.

We spraken af bij Canaan Corners, een kleine supermarkt vlak over de grens met Utah, op een kleine vijf kilometer rijden van waar we woonden. Arthur zei dat hij met een trailer zou komen om mijn busje naar Salt Lake City mee te kunnen nemen. De auto stond op mijn naam, maar het kentekenbewijs was verlopen. (Vrouwen binnen de gemeenschap mochten rijden, maar onze auto's hadden ofwel géén kenteken, of een verlopen kenteken, dus als we zouden proberen om zonder toestemming van onze man te vertrekken, zouden we door de politie worden aangehouden.) Arthurs SUV was groot genoeg voor ons negenen, en hij zei dat hij samen met onze andere broer, Darrel, zou komen.

Ik zei Arthur dat de tank van mijn busje zo goed als leeg was, maar dat ik alles op alles zou zetten om op de afgesproken plaats te zijn. 'Maar mocht je me er niet zien, probeer me dan alsjeblieft

te vinden,' zei ik. 'Misschien kan ik wel niet wegkomen, maar ga alsjeblieft niet zonder ons terug.'

Wat ik nu moest doen, was iets verzinnen om mijn kinderen in de auto te krijgen. Als ze ook maar het flauwste vermoeden hadden dat ik wilde vluchten, zouden ze nooit in willen stappen.

Mijn kinderen waren doodsbang voor de buitenwereld. We hadden geleerd dat iedereen buiten onze gemeenschap slecht en verdorven was. Doemdenken is een vast onderdeel van de FLDS-cultuur. Zo speelden we als kinderen geen verstoppertje, maar apocalyps. Het idee is dat wanneer God komt om de slechte mensen te vernietigen, iedereen die niet tot de gemeenschap behoort gedood zal worden. Alleen zij die hadden bewezen dat ze het waardig waren, zouden in het hemelse koninkrijk worden opgenomen en als Gods uitverkoren volk mogen voortleven.

Een van mijn jeugdherinneringen is hoe er met walging en afkeer naar ons werd gekeken wanneer we, gekleed in lange, pastelkleurige jurken over onze leggings, de stad in gingen. We werden uitgescholden en soms werd er ook wel eens met stenen naar ons gegooid. Deze vijandige houding bewees alleen maar dat de buitenwereld uit verdorven mensen bestond die ons kwaad toewensten en ons probeerden te vernietigen.

Het was kort na middernacht toen ik Linda's huis verliet. Bij mij thuis was alles rustig. Ik haalde twee zwarte vuilniszakken uit de keuken en liep op mijn tenen naar de kamers van mijn kinderen om voor elk twee stel schone kleren te pakken. Aangezien ik vaak heel laat op was om de was te doen, zou niemand het vreemd vinden om mij in het holst van de nacht met kinderkleren in de weer te zien.

Mijn slaapkamer, die zich in de kelder bevond, kwam uit op een terras, en ik kon door de terrasdeuren naar buiten en naar binnen. Ik zette de auto voor mijn slaapkamer om het inladen zo gemakkelijk mogelijk te maken. Ik laadde de kinderkleren in, de familiefoto's en Harrison's medicijnen.

Gedurende de afgelopen vijf maanden was ik bezig geweest met het zo onopvallend mogelijk hamsteren van Harrison's medicijnen. Ik wist niet hoe lang het na onze ontsnapping zou duren voor ik een nieuwe dokter voor hem had gevonden, dus ik begon zijn dagelijkse doses – een milligrammetje hier en een milligrammetje daar

– te verminderen om een reservevoorraadje aan te kunnen leggen.

Harrison was bijna vier. Hij kon niet lopen en niet praten, en hij droeg nog luiers. Hij kon zijn voedsel niet gewoon via de mond tot zich nemen, maar werd gevoed via een sonde waardoor de speciale, calorierijke vloeistof rechtstreeks in zijn maag terecht kwam. Ik gaf mijn jongste kind nog de borst, en ik voegde wat van de moedermelk aan Harrisons voeding toe omdat ik dacht dat hij daar sterker van zou worden. Dat had ik intussen al zes maanden gedaan en het leek te werken. Voor ik met het geven van moedermelk was begonnen, moest ik gemiddeld een keer per week met hem naar het ziekenhuis, maar in die periode van zes maanden vóór onze ontsnapping had ik hem nog niet één keer naar de eerste hulp hoeven brengen.

Ik moest Harrison zover zien te krijgen dat hij via zijn mond voedsel op wilde nemen. Telkens wanneer ik iets in zijn mond stopte, schreeuwde en krijste hij. Hij vond het verschrikkelijk. Maar ik wist dat het onmogelijk zou zijn om, wanneer we de kans kregen om te ontsnappen, al zijn medische apparatuur en speciale etensvoorraad mee te nemen.

Het enige wat Harrison wilde eten was pizza. Hij was er dol op. Uiteindelijk kreeg ik hem zover dat hij kleine stukjes pizza wilde kauwen en doorslikken. Ik had vier maanden nodig gehad om hem zover te krijgen, maar eindelijk was het me gelukt.

Harrison was zwaar gehandicapt, maar hij hielp ons ontsnappen. Hij had zeven dagen per week en vierentwintig uur per etmaal verzorging nodig. Ik wist dat mijn man dacht dat ik nooit zonder Harrison zou kunnen vluchten. Hoe zou ik dat kunnen? Harrison had zuurstof nodig om te kunnen slapen. Hij had een zuurstoftank naast zijn bedje staan om te kunnen ademen. Het was een enorm risico om hem van de zuurstof te halen, maar ik had geen keus.

Om vier uur begon ik iedereen uit bed te halen. Daarbij probeerde ik een zo zakelijk mogelijke indruk te wekken. Ik zei dat Harrison ziek was en dat hij naar het ziekenhuis moest. Dit was volkomen geloofwaardig, want Harrison moest immers regelmatig naar de dokter. De jongere kinderen beschouwden het als een avontuur – het gebeurde niet vaak dat ze buiten de gemeenschap kwamen. Tegen de oudere kinderen zei ik dat we, omdat Arthur thuis was,

na afloop van het doktersbezoek met zijn allen naar Sears zouden gaan om foto's van het gezin te laten maken.

De oudere kinderen hadden helemaal geen zin om mee te gaan, maar ik accepteerde geen tegenspraak.

Toen mijn dochter Betty bezig was zich aan te kleden kwam een van Merrils andere vrouwen binnen. Ze was achterdochtig en begon Betty vragen te stellen. Het was tien voor half vijf 's ochtends. Blijkbaar heeft ze daarop mijn man gebeld om te melden dat ik op was en bezig was mijn kinderen aan te kleden. Later vertelde mijn vader me dat Merrill hem om rond vijf voor half vijf had gebeld en had gevraagd: 'Waar is Carolyn verdomme mee bezig? Ze is op en alle kinderen moeten zich aankleden.' Pap sprak de waarheid toen hij zei dat hij werkelijk niet wist wat er aan de hand was. Volgens mij had Merrill totaal geen vermoeden van mijn plan. Ik had de afgelopen weken dan ook erg mijn best gedaan om geen achterdocht te wekken. Twee dagen eerder hadden we zelfs nog met elkaar gevrijd.

Merril wilde me per se spreken en hij belde naar huis. Ik werd omgeroepen over de intercom in huis. Ik wist dat ik nooit zou durven vluchten als ik nu met hem sprak. Het liep tegen half vijf. Ik had nog maar een paar minuten voor we weg moesten.

De een na de ander bracht ik mijn kinderen naar de auto en zei hen dat ze hun gordels vast moesten maken. Ik was in alle staten en moest opschieten. Harrison was de laatste. Ik rende naar binnen, haalde hem van de zuurstof en tilde hem uit zijn bedje. Nadat ik hem in zijn autostoeltje had gezet en de motor had gestart, telde ik om te zien of ik alle kinderen aan boord had. Betty ontbrak.

Ik had slechts luttele seconden om te beslissen. *Moest ik er eentje achterlaten om er zeven te kunnen redden?* Nee. Óf allemaal, óf niemand. Ik rende weer naar binnen en vond Betty in haar kamer. Ze was woedend en zat te huilen.

'Moeder, er klopt iets niet aan wat je doet. Waarom weet vader niet dat we naar de dokter moeten?'

Ik greep haar bij de arm, maar ze probeerde zich los te rukken. 'Betty, ik laat je hier niet achter. Je gaat mee.'

Ze schreeuwde en krijste, maar ik sleurde haar naar de auto, smet het portier dicht en startte opnieuw. Eén telefoontje van Merrill naar de plaatselijke politie en we waren erbij. De plaatselijke politie be-

staat uit leden van de FLDS, en Merrill wist dat hij op hen kon rekenen als het erom ging mijn vlucht te verijdelen. Bovendien beschikte de gemeenschap over een eigen bewakingsdienst die 's nachts patrouilleerde. Als ik gezien werd, zou ik worden aangehouden en antwoord moeten geven op de vraag of mijn man van mijn plannen op de hoogte was.

Het was een ontzettend donkere nacht. Ik keek angstvallig in de achteruitkijkspiegel om te zien of we gevolgd werden, en trapte het gas nog wat dieper in.

Na een kilometer of drie begon de motor te haperen. Ik had vrijwel geen benzine meer. De kinderen wisten dat er iets aan de hand was en begonnen bang te worden. In de verte kon ik Canaan Corners al zien. Mijn hart ging als een razende tekeer en ik kon amper nog ademen. Toen ik het gevoel had dat de auto het elk moment zou kunnen begeven, zette ik hem aan de kant. Ik zei tegen de kinderen dat de benzine op was, maar dat ik verderop mensen zag die ons misschien wel zouden kunnen helpen. Ik stapte uit en rende naar de plek waar Arthur en Darrel stonden te wachten.

Ik vloog hen om de hals, maar er was geen tijd voor opluchting of een gelukkig weerzien. Ik zei Arthur dat mijn kinderen nog van niets wisten en dat ze de waarheid niet zouden kunnen verwerken.

Toen we bij mijn busje kwamen vertelde ik de kinderen dat deze twee mannen ons naar de dichtstbijzijnde benzinepomp zouden brengen. Mijn zoon keek mijn broer en zijn naamgenoot aan en vroeg: 'Is dat oom Arthur?' Ik zei niets. Ik wilde niet liegen, maar de anderen zouden volledig door het lint gaan als ze beseften wat er gaande was. Toen ik geen antwoord gaf begreep Arthur hoe de vork in de steel zat, maar hield verder zijn mond.

De eerste twintig minuten van de rit verliepen voorspoedig. Ik wist niet waar we in Salt Lake City zouden moeten onderduiken, maar wat ik wél wist, was dat Merrill naar me op zoek zou gaan. Bij familie kon ik niet terecht, want dat was de eerste plek waar hij zou gaan kijken. Ik zou iemand moeten vinden van wie mijn man niet verwachtte dat hij of zij ons zou willen helpen. Maar wie? Misschien moest ik net zo lang bij wildvreemden op de deur kloppen tot ik iemand vond die bereid was ons onderdak te verschaffen.

Alles veranderde toen we de snelweg opreden in de richting van

Salt Lake City, in plaats van naar St. George, waar Harrison's dokter werkte. Betty ging volledig over de rooie.

'Je steelt ons! Moeder, je bent ons aan het stelen! Oom Warren zal ons achternakomen en ons terughalen!' Ze was hysterisch.

'Betty, het is onmogelijk om je eigen kinderen te stelen.'

'We zijn niet van jou! We zijn van de profeet! Je hebt geen enkel recht op ons.'

'Dat zal de rechter moeten uitmaken,' zei ik tegen haar. 'Maar elke rechter zal beslissen dat een moeder recht heeft op haar kinderen.'

Andrew, mijn zoontje van zes, draaide zich naar ons om. 'Gaan we dan niet naar de dokter en naar de fotograaf?'

'Nee, we gaan niet naar de dokter en niet naar de fotograaf. We gaan naar de hel.' Betty was ziedend.

'Waarom breng je ons naar de hel?' vroeg kleine Andrew.

Arthur wond zich uiterlijk niet op, maar innerlijk kookte hij van woede. Hij begreep heel goed dat ik met al onze levens speelde.

Uiteindelijk begon hij tegen Betty te schreeuwen dat ze haar mond moest houden. 'Je kunt toch niets aan de situatie veranderen, Betty. Wind je dus niet zo op en hou je kop,' zei Arthur keer op keer. Betty krijste terug dat de profeet me zou vervloeken. Arthur gaf het niet op, en uiteindelijk gaf Betty zich van pure uitputting gewonnen.

Vijf uur later arriveerden we in Salt Lake City en doken onder. Voor het eerst in vijfendertig jaar was ik vrij. Het enige wat ik bezat waren mijn acht kinderen en twintig dollar. En binnen enkele uren zou Merrill de jacht op mij openen.